

Viskas apie grynuosius pinigus

DIRBANTIEMS SU PINIGAIS

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Įvadinis žodis	3
Eurų banknotai	4
BENDROSIOS YPATYBĖS	6
APSAUGOS PRIEMONĖS PIRMOSIOS IR ANTROSIOS SERIJOS BANKNOTUOSE	8
NAUJOS APSAUGOS PRIEMONĖS (SERIJOJE „EUROPA“)	9
PAPILDOMOS APSAUGOS PRIEMONĖS	10
Eurų monetos	
BENDROSIOS YPATYBĖS	13
NACIONALINĖS PUSĖS	14
PROGINĖS MONETOS SU NACIONALINE PUSE	15
Įtartini ir sugadinti banknotai	
TIKRŲ BANKNOTŲ ATPAŽINIMAS	16
KĄ DARYTI, JEI, APTARNAUDAMAS KLIENTĄ, GAVOTE ĮTARTINĄ BANKNOTĄ AR MONETĄ?	17
Sugadintų eurų banknotų ir monetų keitimas Lietuvos banke	
SUGADINTI EURŲ BANKNOTAI	18
SUGADINTOS EURŲ MONETOS	19
KASŲ DARBO LAIKAS	23

Įvadinis žodis

Šiandien eurų banknotai ir monetos kasdien naudojami 19 iš 28 Europos Sąjungos (ES) valstybių narių. Bendrąja ES valiuta atsiskaito 338 milijonai žmonių, ji palengvina prekybą ir keliavimą. Be to, 10–20 proc. visų apyvartoje esančių eurų banknotų sumos tenka ne euro zonos valstybėms.

Šis vadovas skirtas grynųjų pinigų tvarkymo specialistams ir visiems, dirbantiems su grynaisiais pinigais. Jame pateikiama svarbiausia informacija apie eurų banknotų ir monetų dizainą, jų apsaugos priemones. Modernios apsaugos priemonės apsaugo eurų banknotus nuo padirbinėjimo ir padeda lengvai atskirti tikrus eurų banknotus nuo padirbtų.

Leidinyje supažindinama ir su naująja banknotų serija „Europa“. Naujieji 5 eurų banknotai į apyvartą išleisti 2013 m. gegužės 2 d., 10 eurų – 2014 m. rugsėjo 23 d., 20 eurų – 2015 m. lapkričio 25 d., o 50 eurų išleidimo data – 2017 m. balandžio 4 d. Visi naujieji banknotai cirkuliuoja kartu su pirmosios serijos banknotais, tačiau pastaruosius palaipsniui pakeis serijos „Europa“ banknotai.

Grynųjų pinigų tvarkymo specialistai privalo patikrinti eurų banknotų kokybę prieš grąžindami juos į apyvartą. Blogos kokybės banknotai, pavyzdžiui, nešvarūs, turėtų būti perduodami bankui ar Lietuvos bankui, o ne grąžinami toliau cirkuliuoti, nes švartų banknotų apsaugos priemonės lengviau patikrinti ir atpažinti. Be to, vadove pateikiama naudingų patarimų, kaip elgtis, jei klientai bando atsiskaityti įtartinais banknotais.

KODĖL REIKALINGI NAUJI BANKNOTAI?

Labai svarbu nuolat atnaujinti ir tobulinti banknotų apsaugos priemones, kad būtų vis sunkiau juos padirbti. Naujuosiuose 20 ir 50 eurų banknotuose panaudota naujoviška apsaugos priemonė – langelis su portretu. Pakėlus banknotą prieš šviesą, jis matomas iš abiejų banknoto pusių.

Naujosios serijos banknotuose naudojamas Europos portretas. Europa – graikų mitologijos personažas. Iš jos vardo kilęs ir mūsų žemyno pavadinimas.

Tai įdomu!

Serijos „Europa“ banknotų apsaugos priemonėms buvo pasirinktas Europos portretas, nupieštas ant daugiau kaip 2 000 metų senumo vazos, kuri rasta Pietų Italijoje. Dabar ši vaza saugoma Luvro muziejuje Paryžiuje.

Daugiau informacijos galite rasti <http://www.ecb.europa.eu/euro/html/index.lt.html> ir <http://www.nauji-euru-banknotai.eu/>.

Eurų banknotai

Pirmoji serija

■ 120 × 62 mm
Klasikinio stiliaus
architektūra

■ 127 × 67 mm
Romaninio stiliaus
architektūra

■ 133 × 72 mm
Gotikos stiliaus
architektūra

■ 140 × 77 mm
Renesanso stiliaus
architektūra

■ 147 × 82 mm
Baroko ir rokoko
stiliaus architektūra

■ 153 × 82 mm
Plieno ir stiklo
amžiaus
architektūra

■ 160 × 82 mm
Modernioji
XX a. stiliaus
architektūra

Antroji serija „Europa“

■ 120 × 62 mm
Klasikinio stiliaus
architektūra

■ 127 × 67 mm
Romaninio stiliaus
architektūra

■ 133 × 72 mm
Gotikos stiliaus
architektūra

■ 140 × 77 mm
Renesanso stiliaus
architektūra

Eurų banknotai

BENDROSIOS YPATYBĖS

DIZAINAS

Visų septynių eurų banknotų dizaino tema yra bendra – Europos amžiai ir stiliai.

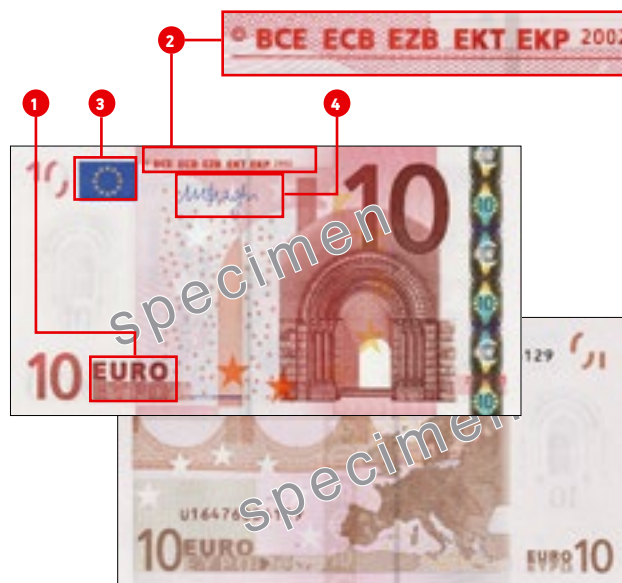
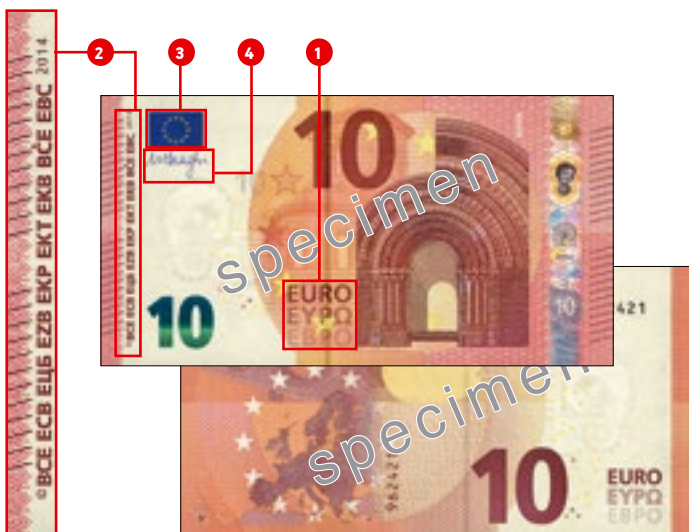
Banknotų priekinėje pusėje langai ir vartai simbolizuoja Europos atvirumo ir bendradarbiavimo dvasią. Dvylika ES žvaigždžių simbolizuoja šiuolaikinės Europos dinamiškumą ir harmoniją.

Antrojoje visų banknotų pusėje pavaizduotas tiltas, būdingas kuriam nors iš septynių Europos architektūros istorijos laikotarpių. Tiltas simbolizuoja Europos tautų tarpusavio bei Europos ir kitų pasaulio šalių glaudų bendradarbiavimą ir bendravimą.

SVARBIOS DETALĖS

Antroji serija „Europa“ nuo 2013 m.

Pirmoji serija

- 1 Valiutos pavadinimas lotyniškais (EURO) ir graikiškais (ΕΥΡΩ) raidėmis. Serijos „Europa“ 5, 10, 20 ir 50 eurų banknotuose ir kirilicos (ЕВРО) raidėmis.
- 2 Europos Centrinio Banko (ECB) pavadinimo santrumpos 5 kalbiniai variantai – pirmosios serijos eurų banknotuose, 9 – serijos „Europa“ banknotuose.
- 3 ES vėliava.
- 4 Europos Centrinio Banko (ECB) Pirmininko parašas. Ant eurų banknotų yra trijų ECB pirmininkų parašai: pirmojo Pirmininko Vilemo F. Duisenbergo (*Willem F. Duisenberg*) arba 2003 m. lapkričio 1 d. jį pakeitusio ECB Pirmininko Žano Klodo Trišė (*Jean-Claude Trichet*), arba Marijaus Dragio (*Mario Draghi*), jis yra ECB Pirmininkas nuo 2011 m. lapkričio mėn., parašas. Banknotai galioja su bet kuriuo iš trijų parašų.

Eurų banknotai

BENDROSIOS YPATYBĖS

TINKA AKLIESIEMS IR SUTRIKUSIO REGĖJIMO ŽMONĖMS

Dėl banknotų dizaino buvo tariamasi su Europos aklyjų sąjunga. Banknotuose panaudotos priemonės, padedančios akliesiems ir sutrikusio regėjimo žmonėms atpažinti banknotus. Visų nominalų banknotų:

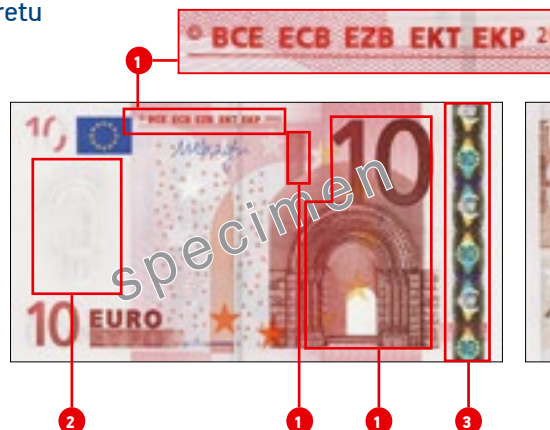
- dydžiai yra skirtingi – kuo didesnis nominalas, tuo didesnis pats banknotas;
- nominalo skaičius yra didelis ir paryškintas;
- serijos „Europa“ banknotuose užbrūkšniuotuose jų kraštuose spausdintas paviršius turi nelygumų. Jie aiškiai juntami pačiupinėjus banknoto galus. Priklausomai nuo banknoto nominalo skiriasi tarpelių tarp brūkšniuotų plotų skaičius.

Eurų banknotai

APSAUGOS PRIEMONĖS PIRMOSIOS IR ANTROSIOS SERIJOS BANKNOTUOSE

- 1 Spausdinto paviršiaus nelygumai
- 2 Vandens ženklas
- 3 Holograminė juostelė
- 4 Blizganti juostelė arba spalvą keičiantis skaičius
- 5 Apsauginis siūlelis
- 6 Hologramoje langelis su portretu

1 SPAUSDINTO PAVIRŠIAUS NELYGUMAI

Liečiant pirštais jaučiami teksto raidžių, įvairių dizaino elementų, nominalo skaičiaus ir Europos Centrinio Banko santrumpų raidžių nelygumai.

2 VANDENS ŽENKLAS

Vandens ženklas gaminamas kaitaliojant popieriaus storį. Vandens ženklą galima pamatyti pakėlus banknotą prieš šviesą. Pagrindinio motyvo atvaizde spalvų tonai tolygiai keičiasi iš šviesių į tamsius. Banknotą padėjus ant tamsesnio paviršiaus, šviesios banknoto dalys patamsėja. Tai ypač gerai matyti vandens ženkle – nominalo skaičiuje.

3 HOLOGRAMINĖ JUOSTELĖ

Pakreipkite 5, 10 ar 20 eurų banknotą ir pamatysite, kad holograminis vaizdas keičiasi: vaivorykštės spalvų fone nominalo skaičius virsta simboliu „€“, ir atvirkščiai. Pakraščiuose labai mažomis raidėmis užrašytas nominalo skaičius ir valiutos pavadinimas dviem kalbomis.

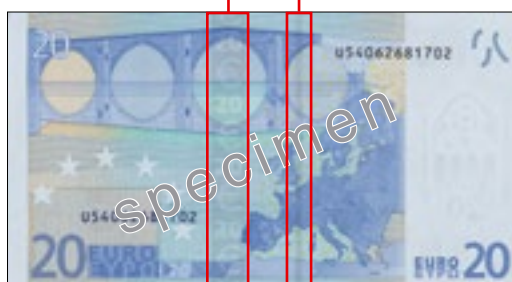
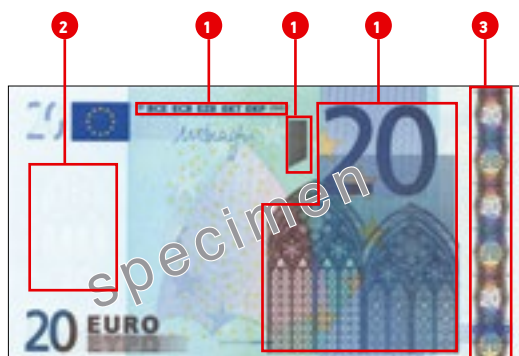
4 BLIZGANTI JUOSTELĖ

Pakreipkite 5, 10, 20 ir 50 (serijos „Europa“) eurų banknotą: antroje pusėje matyti blizganti aukso spalvos juostelė, joje nurodytas nominalo skaičius ir simbolis „€“.

5 APSAUGINIS SIŪLELIS

Apsauginis siūlelis įterptas į banknoto popierių. Pakelkite banknotą prieš šviesą – siūlelis atrodo kaip tamsi linija, joje labai mažomis raidėmis atspausdintas žodis EURO ir nominalo skaičius. Naujosios serijos banknotuose vietoj valiutos pavadinimo yra simbolis „€“.

Eurų banknotai

NAUJOS APSAUGOS PRIEMONĖS (SERIJOJE „EUROPA“)

4 SPALVĄ KEIČIANTIS SKAIČIUS

Banknotą kreipiant blizga skaičiaus viršutinė arba apatinė dalis. Be to, skaičiaus spalva keičiasi iš ryškiai žalios į sodriai mėlyną.

2 Vandens ženklas su Europos portretu, nominalo skaičiumi ir pagrindinio dizaino elemento fragmentu.

6 HOLOGRAMOJE LANGELIS SU PORTRETU
Hologramos viršutinėje dalyje esančiame langelyje matomas Europos portretas. Banknotą kreipiant langelyje matyti ir vaivorykštės spalvų linijos, juosiančios banknoto nominalo skaičių. Žiūrint į langelį iš banknoto antrosios pusės, jame matyti vaivorykštės spalvų banknoto nominalo skaičiai.

Eurų banknotai

PAPILDOMOS APSAUGOS PRIEMONĖS

Papildomas apsaugos priemones galite patikrinti naudodami didinamąjį stiklą arba ultravioletinę lempą.

- Mikrotekstas
- Ultravioletinės ypatybės (plaušeliai ir dažai)

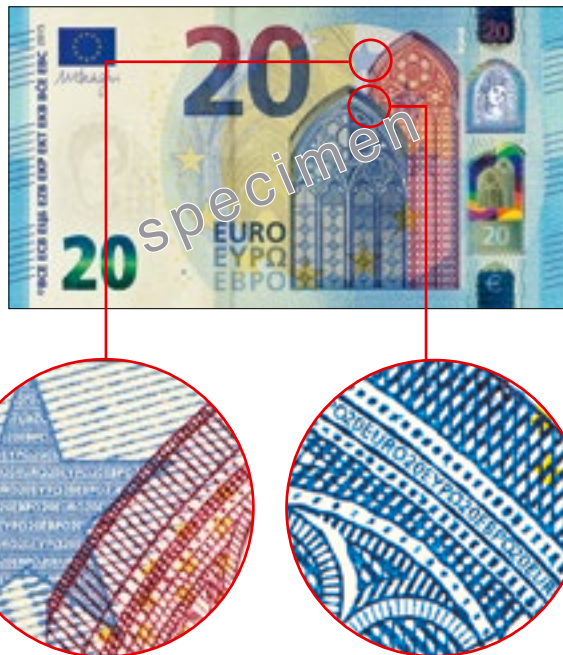
MIKROTEKSTAS

Kai kuriose banknotų vietose matyti labai mažų raidžių tekstas. 0,8 mm dydžio raidės įskaitomos plika akimi. 0,2 mm dydžio raidžių tekstas, žiūrint plika akimi, atrodo kaip vientisa eilutė, tačiau pro didinamąjį stiklą tekstą įmanoma perskaityti. Tikruose banknotuose net ir tokio dydžio raidės yra aiškios, nesusiliejusios.

MIKROTEKSTAS ANT NAUJŲJŲ 20 IR 50 EURŲ BANKNOTŲ

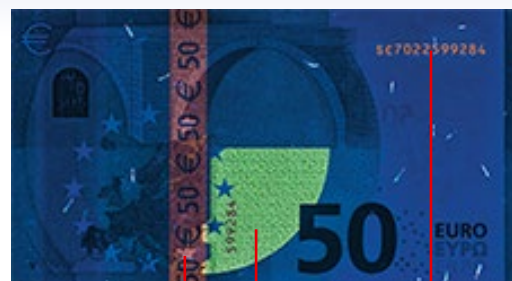
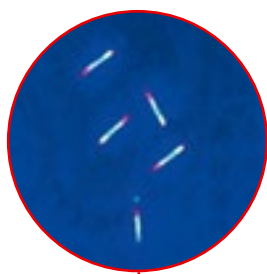
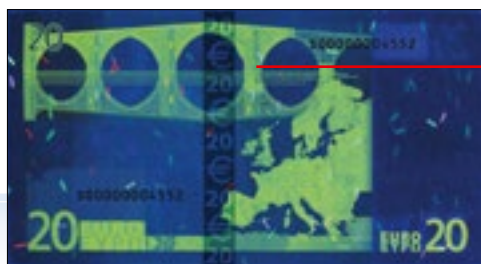
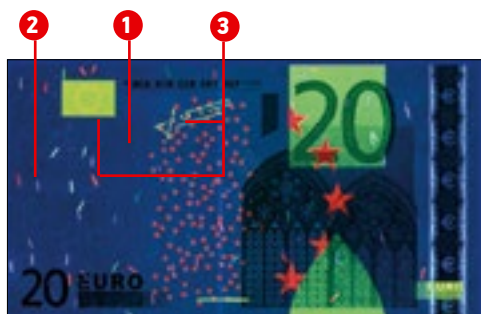
Keliose banknoto vietose matyti tekstas mažytėmis raidėmis. Jį galima perskaityti pro didinamąjį stiklą. Raidės yra aiškios, o ne susiliejusios.

Eurų banknotai

PAPILDOMOS APSAUGOS PRIEMONĖS (ULTRAVIOLETINĖJE ŠVIESOJE)

- 1 Popierius nešvyti ultravioletinėje šviesoje, t. y. jis ne spinduliuoja šviesos.
- 2 Matyti raudoni, mėlyni ir žali j popierių įterpti plaušeliai.
- 3 Priekinėje pirmosios serijos banknotų pusėje ES vėliava yra žalia, o žvaigždės – oranžinės. ECB Pirmininko parašas yra žalias. Švyti centre pavaizduotos didelės žvaigždės ir maži apskritimai.
- 3 Serijos „Europa“ banknotuose ES vėliavos žvaigždės, maži apskritimai ir didelės žvaigždės švyti geltonai.
- 4 Antrojoje pusėje pavaizduotas žemėlapis, tiltas ir nominalo skaičius yra geltoni arba žali.
- 4 Serijos „Europa“ banknotuose antrojoje pusėje ketvirtadalis apskritimo banknoto centre švyti žaliai, horizontalus serijos numeris ir juostelė yra raudoni.

SPECIALIOJE UV ŠVIESOJE (UV-C)

Serijos „Europa“ banknotų priekinėje pusėje geltonai švyti žvaigždės ES vėliavoje ir maži apskritimai. Didelės žvaigždės ir kelios kitos banknoto dalys švyti oranžine arba geltona spalva. Išryškėja ir simbolis „€“.

EURŲ BANKNOTŲ ATVAIZDAI
APŠVIETUS ULTRAVIOLETINE ŠVIESA
(PIRMOJI SERIJA)

Eurų monetos

BENDROSIOS YPATYBĖS

Monetos gali būti apyvartinės, proginės ir kolekcinės. Iš viso yra aštuonių nominalų apyvartinės eurų monetos: 1, 2, 5, 10, 20, 50 centų, 1 ir 2 eurų. Visos monetos yra skirtingo dydžio, masės, metalo sudėties, spalvos ir storio. Skiriasi ir skirtingų euro centų nominalų monetų briaunos. Visas monetas nesunku atpažinti ir sutrikusio regėjimo žmonėms.

BENDROJI PUSĖ

Bendrosiose monetų pusėse – maži ES geografiniai atvaizdai kartu su 12 ES žvaigždžių.

2004 m. išsiplėtus ES, atvaizdai ant 10, 20 ir 50 centų, 1 ir 2 eurų monetų buvo šiek tiek pakeisti (išplėstas žemėlapis).

NACIONALINĖ PUSĖ

Kiekviena euro zonai priklausanti valstybė narė savo eurų monetų nacionalinėje pusėje naudoja šaliai būdingą elementą ar simbolį. Nedidelį eurų monetų kiekį taip pat yra išleidę Andora, Monakas, San Marinas ir Vatikanas. Visos eurų monetos kaip teisėta atsiskaitymo priemonė galioja visoje euro zonoje. Daugiau informacijos rasite Lietuvos banko interneto svetainėje www.lb.lt.

Nors eurų monetų nacionalinės pusės skiriasi, visos monetos galioja visoje euro zonoje.

	Ø mm	Masė, g	Forma	Spalva	Sudėtis	Briauna
2 €	25,75	8,50	apvali	monetos žiedas – sidabro; monetos šerdis – aukso	monetos žiedas – varis ir nikelis; monetos šerdis trisluoksnė: nikelis ir žalvaris, nikelis, nikelis ir žalvaris	smulkiai rantuota, monetos briaunoje – raidės (kiekvienos šalies skiriasi)
1 €	23,25	7,50	apvali	monetos žiedas – aukso; monetos šerdis – sidabro	monetos žiedas – nikelis ir žalvaris; monetos šerdis trisluoksnė: varis ir nikelis, nikelis, varis ir nikelis	rantai su tarpais
50 ct	24,25	7,80	apvali	aukso	šiaurės auksas (vario, aliuminio, cinko ir alavo lydinys)	rantuota
20 ct	22,25	5,74	gėlės žiedo („ispaniška gėlė“)	aukso	šiaurės auksas (vario, aliuminio, cinko ir alavo lydinys)	lygi su įdubimais
10 ct	19,75	4,10	apvali	aukso	šiaurės auksas (vario, aliuminio, cinko ir alavo lydinys)	rantuota
5 ct	21,25	3,92	apvali	vario	variu dengtas plienas	lygi
2 ct	18,75	3,06	apvali	vario	variu dengtas plienas	lygi su grioveliu
1 ct	16,25	2,30	apvali	vario	variu dengtas plienas	lygi

APSAUGOS PRIEMONĖS

1 ir 2 eurų monetose yra kelios apsaugos priemonės: spalvų derinys (sidabro ir aukso), 2 eurų monetos briaunoje gali būti skirtingi užrašai, simboliai, kuriuos pasirinko kiekviena šalis. Be to, 1 ir 2 eurų monetos turi magnetinių savybių.

KOLEKCIINĖS MONETOS

Kolekcines eurų monetas gali kaldinti kiekviena euro zonos šalis, pasirinkdama nominalą, metalą ir kitas ypatybes. Tokios eurų monetos kaip mokėjimo priemonė galioja tik jas išleidusioje valstybėje. Vis dėlto paprastai kolekcinės monetos nėra naudojamos apyvartoje – jos atsiduria numizmatų kolekcijose ar naudojamos dovanoms, valstybės reprezentacijos tikslais.

BENDROJI PUSĖ

BRIAUNA

NACIONALINĖ PUSĖ

nuo 2007 m.
atnaujintas
dizainas

PROGINĖS MONETOS SU NACIONALINE PUSE

Visos euro zonos valstybės, taip pat Andora, Monakas, San Marinas ir Vatikanas gali kiekvienais metais išleisti po dvi proginės 2 eurų monetas. Proginės eurų monetos skiriamos didelės nacionalinės ar europinės svarbos įvykiams, progoms paminėti. Tokios monetos yra teisėta atsiskaitymo priemonė visoje euro zonoje.

Lietuviškų proginų monetų, kaip ir apyvartinių 2 eurų monetų, išleistų Lietuvoje, briaunoje yra užrašas LAISVĖ * VIE-
NYBĖ * GEROVĖ *.

MONETA, SKIRTA EUROPOS SĄJUNGOS VĖLIAVOS 30-MEČIUI

Monetos nacionalinės pusės centre pavaizduota Europos Sąjungos vėliava, kurią supa žmonių siluetai. Vėliavos dešinėje pusėje yra užrašas „LIETUVA, 1985–2015“. Taip pat įspaustas Lietuvos monetų kalyklos logotipas. Monetos žiede išdėstyta 12 Europos Sąjungos vėliavos žvaigždžių. Išleista 2015 m.

MONETA, SKIRTA LIETUVIŲ KALBAI

Monetos nacionalinės pusės centre, lotynų abėcėlės pagrindu sukurto lietuviško šrifto raidžių fone, išskirtas vienas gražiausių lietuvių kalbos žodžių – AČIŲ, po žodžiu užrašyta LIETUVA, išleidimo metai – 2015. Taip pat įspaustas Lietuvos monetų kalyklos logotipas. Monetos žiede išdėstyta 12 Europos Sąjungos vėliavos žvaigždžių. Išleista 2015 m.

MONETA, SKIRTA BALTŲ KULTŪRAI

Monetos nacionalinės pusės centre gintarinis skridinys, dekoruotas smulkių duobelių kryžma. Tai vienas iš charakteringiausių baltų kultūros simbolių. Monetos viršuje užrašyta LIETUVA, išleidimo metai – 2016. Taip pat įspaustas Lietuvos monetų kalyklos logotipas. Monetos žiede išdėstyta 12 Europos Sąjungos vėliavos žvaigždžių. Išleista 2016 m.

Įtartini ir sugadinti banknotai

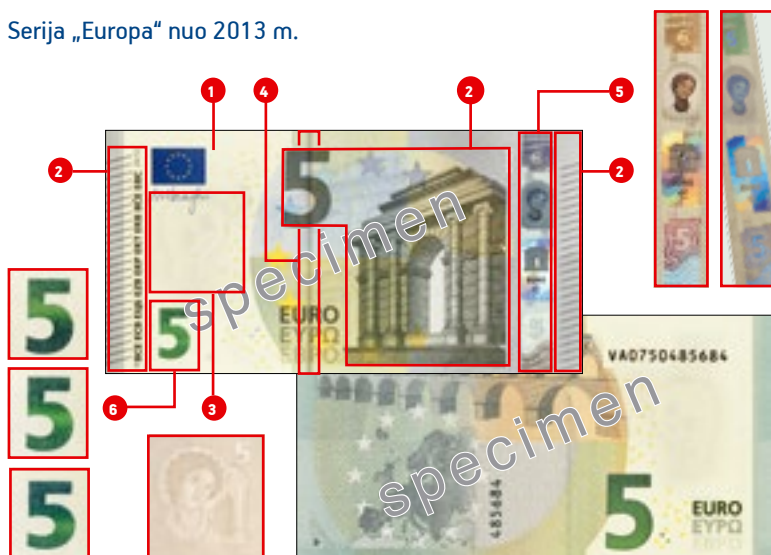
TIKRŲ BANKNOTŲ ATPAŽINIMAS

Banknotuose įdiegtos specialios apsaugos nuo padirbinėjimo priemonės. Jos padeda lengvai atpažinti tikrus banknotus. Sudėtinga padirbti banknotą taip, kad visos toliau išvardytos priemonės atrodytų kaip tikros.

Reikia nepamiršti, kad, banknotus netinkamai naudojant, kai kurios jų apsaugos priemonės pasikeičia negrįžtamai. Pavyzdžiui, netyčia išskalbtu banknoto popierius ultravioletinėje šviesoje gali švytėti.

- Visuomet patikrinkite keletą apsaugos priemonių.
- Jei abejojate, ar banknotas tikras, palyginkite jį su turimu tikru banknotu.

Serija „Europa“ nuo 2013 m.

Padirbti banknotai sudaro labai mažą bendro tikrų banknotų apyvartoje kiekio dalį, todėl nerimauti nereikia, tiesiog būkite budrūs. Banknotus lengva patikrinti naudojant metodą „apčiuopkite“, „pažvelkite“ ir „pakreipkite“.

APČIUOPKITE

- 1 **Banknoto popierius** – banknotas šiugžda ir yra standus.
- 2 **Spausdinto paviršiaus nelygumai** – pagrindinis motyvas, raidės ir didysis nominalo skaičius yra storesni. Be to, palei serijos „Europa“ banknotų kairįjį ir dešinįjį kraštus yra trumpų iškilų brūkšnelių, kurie apčiuopiami pirštais.

PAŽVELKITE

- 3 **Vandens ženklas** – ant pirmosios serijos eurų banknotų, pakėlus juos prieš šviesą, matyti nominalo skaičius ir pagrindinis motyvas. Serijos „Europa“ banknotų vandens ženkle matyti graikų mitologijos personažo Europos portretas ir nominalo skaičius.

- 4 **Apsauginis siūlelis** – pakėlus banknotą prieš šviesą, išryškėja tamsi linija.

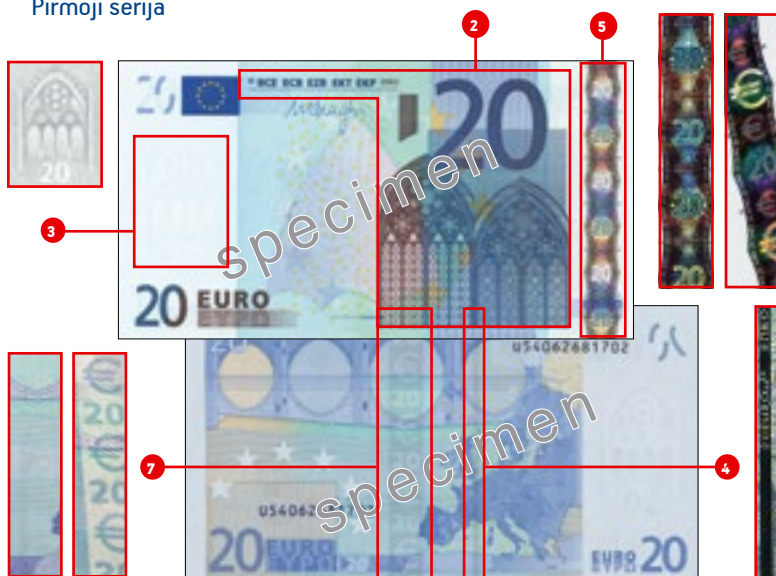
- 5 **Holograma** – ant pirmosios serijos 5, 10 ir 20 eurų banknotų matyti nominalo skaičius ir simbolis „€“. Serijos „Europa“ banknotų (tarp jų ir 50 eurų) hologramoje yra Europos portretas ir kiti smulkūs atvaizdai.

PAKREIPKITE

- 6 **Smaragdo spalvos skaičius** – kraipant serijos „Europa“ banknotus, blizga skaičiaus apatinė arba viršutinė dalis. Be to, skaičiaus spalva keičiasi iš ryškiai žalios į sodriai mėlyną.

- 7 **Blizganti juostelė**. Pakreipkite 5, 10, 20 ar antrosios serijos 50 eurų banknotą: antroje pusėje matyti blizganti aukso spalvos juostelė, joje nurodytas nominalo skaičius ir simbolis „€“.

Pirmoji serija

Padirbti banknotai siunčiami į kiekvienos šalies nacionalinį analizės centrą. Jei aptinkamas dar nematytas padirbtas banknotas, jis siunčiamas į ECB padirbtų pinigų analizės centrą išsamiai techninei analizei ir klasifikavimui atlikti. Susiję techniniai ir statistiniai duomenys saugomi centrinėje duomenų bazėje, kurią tvarko ECB.

Su padirbtomis monetomis elgiamasi panašiai. Įkurtas eurų monetų analizės centras Prancūzijoje. Techniniai ir statistiniai duomenys apie padirbtas monetas saugomi toje pačioje centrinėje duomenų bazėje. Šia informacija naudojasi ir policija, prisidedanti prie kovos su padirbinėjimu.

Norėdami gauti daugiau informacijos galite kreiptis į Lietuvos banką.

Tel. +370 5 268 0029, el. p. info@lb.lt.

KĄ DARYTI, JEI, APTARNAUDAMAS KLIENTĄ, GAVOTE ĮTARTINĄ BANKNOTĄ AR MONETĄ?

- Jei įtariate, kad banknotas ar moneta yra padirbti, neatlikite sandorio su klientu.
- Įtartinas banknotas ar moneta turi būti perduoti policijai.
- Banknoto ar monetos grąžinimas į apyvartą (t. y. šiam ar kitam klientui), jei žinote ar įtariate, kad jie yra padirbti, laikomas nusikalstama veikla.

DAR KELI PATARIMAI, KAIP ELGTIS SU KLIENTU, PATEIKUSIU ĮTARTINĄ BANKNOTĄ AR MONETĄ.

- Nepradėkite ginčytis su klientu.
- Pasakykite klientui, kad privalote trumpai pakalbėti su savo vadovu arba apsaugos darbuotoju, tačiau pasirūpinkite, kad klientas visada matytų banknotą ir neturėtų pagrindo skųstis.
- Pakvieskite savo vadovą arba apsaugos darbuotoją pasikalbėti su klientu.
- Įsidėmėkite, kaip klientas atrodo.
- Jei klientas išvažiuoja mašina, užsirašykite mašinos numerį ir modelį.
- Nedelsdami perduokite įtartiną banknotą ar monetą savo vadovui ar apsaugos darbuotojui, kad įtartini pinigai būtų perduoti policijai.
- Nesistenkite elgtis didvyriškai – visuomet rūpinkitės savo saugumu.

KĄ DARYTI, JEI GAVOTE SUGADINTĄ BANKNOTĄ AR MONETĄ

Jei gavote suplėšytą banknotą, sugadintą, suteptą banknotą ar monetą, perduokite pinigus jūsų įmonę aptarnaujančiam grynųjų pinigų tvarkytojui (bankui ar pinigų pervežimo įmonei) ir jie bus pakeisti.

Sugadintus banknotus ir monetas taip pat galite išsikeisti Lietuvos banko kasose Vilniuje ir Kaune.

Sugadintų eurų banknotų ir monetų keitimas Lietuvos banke

SUGADINTI EURŲ BANKNOTAI

Naudodamiesi šia lentele sužinosite, ar susidėvėję, sutepti ir kitaip sugadinti eurų banknotai keičiami Lietuvos banke.

	Nemokamai keičiami Lietuvos banke
Susidėvėję banknotai	✓
Sutepti (išskyrus atvejus, kai sutepta specialiais, naudojamais apsaugai nuo vagystės dažais) banknotai	✓
Dėmėti, prirašinėti, pripiešti, išblukę, įplėšti, suklijuoti (vieno banknoto dalys sujungtos juostele), suglamžyti, sulankstyti, užlenktais kampais arba kitaip susidėvėję ir (arba) sugadinti banknotai	✓
Banknotai, kurių išlikę daugiau kaip pusė vientiso ploto ir nustatyta bent viena apsaugos priemonė	✓
Banknotai, kurių išlikę mažiau kaip pusė banknoto ploto, jeigu klientas įrodo, kad trūkstamos dalys yra sunaikintos	✓
Padirbti banknotai	✗
Sąmoningai sugadinti (sukarpyti, supjaustyti, suplėšyti, sukomponuoti ir pan.) banknotai	✗
Banknotai, sutepti specialiais dažais, naudojamais apsaugai nuo vagystės	✗

✓ – taip, pinigai keičiami; ✗ – pinigai nekeičiami ir negrąžinami.

Jei kyla abejonų dėl banknotų tikrumo ar mokumo, turi būti atlikta mokumo ekspertizė. Jums reikės užpildyti prašymą (jį rasite Lietuvos banko kasose ir šio leidinio 22 psl.). Atsakymas apie tai, ar banknotas bus pakeistas ar ne, jums bus pateiktas ne vėliau kaip per 30 dienų.

Jei mokumo ekspertizės metu būtų nustatyta, kad banknotai yra padirbti, sąmoningai sugadinti ar sutepti specialiais dažais, naudojamais apsaugai nuo vagystės, jų vertė nebūtų kompensuojama ir jie jums nebūtų grąžinami. Jums būtų grąžinami tik tie nekeistini banknotai, kurių vientisas plotas yra mažesnis nei pusė banknoto.

EURŲ BANKNOTAI, SUTEPTI SPECIALIAIS DAŽAIS, NAUDOJAMAI APSAUGAI NUO VAGYSTĖS

Lietuvoje naudojamuose bankomatuose naudojama speciali apsaugos įranga. Neleistinai atidarant bankomatą, viduje esantys banknotai suliejami specialiais dažais, naudojamais apsaugai nuo vagystės, – banknotai „paženklinami“.

Apsauginiais dažais sutepti banknotai vertinami kaip neteisėtai įgyti, jie nekeičiami, nepriimami mokėjimams ir atsiskaitymams vykdyti. Lietuvos bankas tokių pinigų vertės nekompensuoja ir pateikėjui negrąžina, išskyrus atvejus, kai suteptus tokiomis dažais pinigus pateikia komerciniai bankai ir institucijos, naudojančios tokius dažus savo darbe.

Banknotai, sutepti specialiais dažais, naudojamais apsaugai nuo vagystės.

Tai įdomu! Lietuvos banko grynųjų pinigų ekspertai, atlikdami mokumo ekspertizę, nustato, ar galima sugadintus pinigus kompensuoti.

Šiuos sudegusius pinigus į Lietuvos banko kasą atnešęs žmogus teigė juos laikęs prie krosnies. Per ekspertizę Lietuvos banko ekspertams pavyko atkurti ir grąžinti žmogui 9 vienetus po 50 eurų.

SUGADINTOS EURŲ MONETOS

Naudodamiesi šia lentele sužinosite, ar susidėvėjusios ir (arba) sugadintos apyvartinės ir proginės eurų monetos keičiamos Lietuvos banke.

	Nemokamai keičiamos Lietuvos banke
Monetos, kurių išvaizda pasikeitusi dėl ilgo buvimo apyvartoje (subraižytos, šiek tiek deformuotos), paveiktos aplinkos sąlygų (ilgai buvusios vandenyje, surūdijusios ir pan.), tačiau kuriose aiškiai matomi abiejų pusių vaizdai	✓
Padirbtos monetos	✗
Sąmoningai sugadintos monetos	✗
Monetos taip sugadintos, kad jų autentiškumo neįmanoma patikrinti su atitinkama įranga ir (arba) tai atlikti yra per sunku	✗
Monetos, kurių vientisumas, bendra masė arba kiti identifikavimo požymiai (vaizdai abiejose pusėse, paviršiaus, briaunos charakteristikos ir pan.) gerokai pakeisti įvairių procesų metu	✗
Dvimetalės monetos, surinktos iš skirtingų monetų žiedo ir šerdies	✗

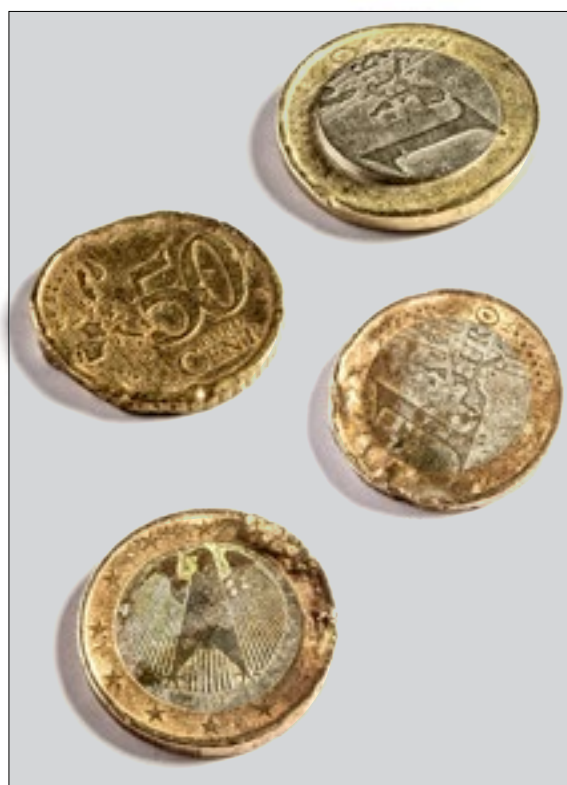
✓ – taip, pinigai keičiami; ✗ – pinigai nekeičiami ir negrąžinami.

Kai kyla abejonių dėl monetų tikrumo ar mokumo, turi būti atlikta mokumo ekspertizė. Jums reikės užpildyti prašymą (jį rasite Lietuvos banko kasose ir šio leidinio 22 psl.). Atsakymas apie tai, ar monetos bus pakeistos ar ne, jums bus pateiktas ne vėliau kaip per 30 dienų.

Jei mokumo ekspertizės metu būtų nustatyta, kad apyvartinės ir (ar) proginės monetos yra netinkamos keisti (žr. lentelę), jos jums nebūtų grąžinamos. Tokios monetos būtų paliekamos Lietuvos banke ir sunaikinamos.

SUGADINTŲ EURŲ MONETŲ PAVYZDŽIAI

Sugadintų monetų paviršius gali būti duobėtas, sueižėjęs, turėti gilių ertmių. Monetų, kurios pažeistos mechaniškai, paviršiuje gali būti įlenkimų, subraižymų. Monetų paviršiuje būna įvairių spalvų – baltos, žalios, juodos, mėlynos, rusvos ar kitokios – apnašų. Dvimetalių monetų (1 ir 2 eurų) dalys (šerdis ir žiedas) dažnai juda viena kitos atžvilgiu.

Sugadintų eurų banknotų ir monetų keitimas Lietuvos banke

EURŲ BANKNOTŲ IR MONETŲ KEITIMO
FIZINIAMS IR JURIDINIAMS ASMENIMS LIETUVOS BANKE TAISYKLĖS
I SKYRIUS

PATVIRTINTA
Lietuvos banko valdybos
2016 m. balandžio 14 d.
nutarimu Nr. 03-47

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Eurų banknotų ir monetų keitimo Lietuvos banke taisyklėse (toliau – Taisyklės) nustatyta tinkamų apyvartai, sugadintų, susidėvėjusių eurų banknotų (toliau – banknotai), apyvartinių euro centų ir eurų monetų (toliau – apyvartinės monetos) ir proginų eurų monetų (toliau – proginės monetos) keitimo fiziniams ir juridiniams asmenims Lietuvos banke tvarka. Taisyklėse taip pat nustatyta nebuvousių apyvartoje apyvartinių monetų (toliau – nebuvousių apyvartoje monetos) ir proginų monetų su Lietuvos nacionaline puse keitimo juridiniams asmenims, užsiimantiems veikla, susijusia su prekyba numizmatinėmis vertybėmis, Lietuvos banke tvarka.

2. Taisyklėse vartojamos sąvokos:

2.1. **juridiniai asmenys, užsiimantys veikla, susijusia su prekyba numizmatinėmis vertybėmis** – Lietuvos Respublikos arba užsienio valstybių juridiniai asmenys, kurie Lietuvos banko valdybos 2014 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 03-290 „Dėl Lietuvos banko numizmatinių vertybių pardavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintose Lietuvos banko numizmatinių vertybių pardavimo taisyklėse nustatyta tvarka yra sudarę sutartis su Lietuvos banku dėl Lietuvos banko numizmatinių vertybių įsigijimo;

2.2. **proginės monetos su Lietuvos nacionaline puse** – Lietuvos banko išleistos monetos, kaip apibrėžta 2014 m. birželio 24 d. Tarybos reglamente (ES) Nr. 729/2014 dėl apyvartai skirtų euro monetų nominalų ir techninių duomenų, išskyrus progines monetas su Lietuvos nacionaline puse numizmatinėje pakuotėje, kurios parduodamos Lietuvos banko kasose vadovaujantis Lietuvos banko numizmatinių vertybių pardavimo taisyklėmis.

II SKYRIUS

TINKAMŲ APYVARTAI BANKNOTŲ, APYVARTINIŲ IR (ARBA) PROGINIŲ MONETŲ KEITIMAS

3. Lietuvos banke vienam fiziniam arba juridiniam asmeniui, išskyrus Taisyklių 10 punkte nurodytus juridinius asmenis (toliau – klientas), vieną kartą per darbo dieną neatlygintinai keičiami tinkami apyvartai banknotai, apyvartinės ir (arba) proginės monetos tokia tvarka:

3.1. banknotai keičiami į kitų nominalų banknotus – bendra suma ne didesnė kaip 500 Eur;

3.2. banknotai, apyvartinės ir (arba) proginės monetos keičiami į pageidaujamo nominalo nebuvousias apyvartoje ir (arba) pageidaujamas progines monetas su Lietuvos nacionaline puse – tik ne daugiau kaip po 50 vnt. vienodų monetų;

3.3. apyvartinių ir (arba) proginų monetų keičiama ne daugiau, nei telpa Lietuvos banko kasoje esančioje vieno litro talpos dėžutėje; pagrindinė suma pagal monetų skaičiavimo automato čekį išmokama banknotais, o dalis, mažesnė už penkis eurus, išmokama monetomis.

4. Klientas už nebuvousias apyvartoje ir (arba) progines monetas su Lietuvos nacionaline puse gali atsiskaityti mokėjimo kortele.

III SKYRIUS

SUSIDĖVĖJUSIŲ, SUGADINTŲ BANKNOTŲ, APYVARTINIŲ IR (ARBA) PROGINIŲ MONETŲ KEITIMAS

5. Lietuvos banke klientui neatlygintinai keičiami susidėvėję ir taip sugadinti banknotai, apyvartinės ir (arba) proginės monetos:

5.1. sutepti (išskyrus apsaugos nuo vagysčių įrangos dažais, milteliais), dėmėti, prirašinėti, pripiešti, išblukę, įplėšti, sutaisyti (vieno banknoto dalys sujungtos juoste), suglamžyti, sutrinti, sulankstyti, užlenktais kampais arba kitaip susidėvėję ir (arba) sugadinti banknotai;

5.2. banknotai, kurių išlikę daugiau kaip pusė vientiso ploto ir nustatyta bent viena apsaugos priemonė;

5.3. banknotai, kurių išlikę mažiau kaip pusė banknoto ploto, jeigu klientas įrodo, kad trūkstamos dalys yra sunaikintos;

5.4. apyvartinės ir (arba) proginės monetos, išskyrus nurodytas Taisyklių 7.2.1–7.2.5 papunkčiuose, kurių išvaizda pasikeitusi dėl ilgo buvimo apyvartoje (subraižytos, šiek tiek deformuotos), paveiktos aplinkos sąlygų (ilgai buvę vandenyje, surūdiję ir pan.), tačiau kuriose aiškiai matomi abiejų pusių vaizdai.

6. Banknotai, apyvartinės ir (arba) proginės monetos sugadinti kitaip, nei nurodyta Taisyklių 5 punkte, ir (arba) abejojama dėl jų mokumo, priimami Lietuvos banke mokumo ekspertizei atlikti. Klientas, norintis pasikeisti sugadintus banknotus, apyvartines ir (arba) progines monetas, turi užpildyti prašymą atlikti mokumo ekspertizę. Prašymo pavyzdys pateikiamas Taisyklių priede, klientas jį gali gauti Lietuvos banko kasoje arba rasti Lietuvos banko interneto svetainėje. Kitaip sugadinti, nei nurodyta Taisyklių 5 punkte, banknotai, apyvartinės ir (arba) proginės monetos gali būti keičiami tik atlikus jų mokumo ekspertizę ir Lietuvos bankui priėmus sprendimą jas keisti.

7. Lietuvos banke nekeičiami ir negrąžinami banknotai, apyvartinės ir (arba) proginės monetos, jų vertė klientui nekompensojama, jeigu mokumo ekspertizės metu nustatoma, kad:

7.1. pateikti mokumo ekspertizei banknotai:

7.1.1. padirbti;

7.1.2. sąmoningai sugadinti (sukarpyti, supjaustyti, suplėšyti, sukomponuoti ir pan.);

7.1.3. sugadinti apsaugos nuo vagysčių įrangos (nudažyti specialiais dažais, supilti milteliais ir pan.);

7.2. pateiktos mokumo ekspertizei apyvartinės ir (arba) proginės monetos:

7.2.1. padirbtos;

7.2.2. sąmoningai sugadintos (sulankstytos metalo laužo perdirbimo proceso metu, aptekintos, pragręžtos, pramuštos, nušlifotos, su frezuota įpjova briaunoje ar paviršiuje, suplotos, supjaustytos, padengtos auksu ar sidabru, sulituotos, deformuotos monetų naikinimo įranga);

7.2.3. taip sugadintos, kad jų autentiškumo neįmanoma patikrinti su tam naudojama įranga ir (arba) tai atlikti yra per sunku;

7.2.4. kurių vientisumas, bendras svoris arba kiti identifikavimo požymiai (vaizdai abiejose pusėse, paviršiaus, briaunos charakteristikos ir pan.) gerokai pakeisti įvairių procesų metu;

7.2.5. dvimetinės monetos, surinktos iš skirtingų monetų žiedo ir šerdies.

8. Lietuvos bankas per 30 kalendorinių dienų nuo mokumo ekspertizės atlikimo dienos registruotu laišku klientui grąžina tuos nekeistinus banknotus, kurių vientisas plotas yra mažesnis nei pusė banknoto, išskyrus nurodytus Taisyklių 7.1.1–7.1.3 papunkčiuose. Po mokumo ekspertizės netinkamos keisti apyvartinės ir (arba) proginės monetos klientui negrąžinamos – jos sunaikinamos Lietuvos banke.

9. Lietuvos banke banknotai, sugadinti apsaugos nuo vagysčių įrangos, keičiami tik bankams, pateikusiems rašytinį paaiškinimą apie banknotų sugadinimo aplinkybes. Keitimo užmokestis – 0,1 Eur už vieną tokiu būdu sugadintą banknotą – imamas tik tuo metu, jeigu Lietuvos bankas keičia bankui ne mažiau kaip 100 sugadintų banknotų. Užmokestis imamas už visus keičiamus banknotus. Lietuvos bankas užmokesčio neima, jeigu banknotai buvo sugadinti dėl įvykdyto apiplėšimo, vagystės ar kito nusikaltimo arba pasikėsimo juos įvykdyti.

IV SKYRIUS

PROGINIŲ MONETŲ SU LIETUVOS NACIONALINE PUSE KEITIMAS PAGAL SUTARTIS

10. Proginės monetos su Lietuvos nacionaline puse gali būti keičiamos juridiniams asmenims, užsiimantiems veikla, susijusia su prekyba numizmatinėmis vertybėmis, su kuriais Lietuvos banko teisės aktų nustatyta tvarka yra sudarytos sutartys. Kiekvienam juridiniam asmeniui, užsiimančiam veikla, susijusia su prekyba numizmatinėmis vertybėmis, gali būti keičiama ne mažiau kaip 2,5 proc. ir ne daugiau kaip 5 proc. kiekvienos proginės monetos su Lietuvos nacionaline puse tiražo, tačiau bet koku atveju ne daugiau nei 50 tūkst. vnt. kiekvienos iš tokių monetų. Konkretus keičiamų proginų monetų su Lietuvos nacionaline puse skaičius nustatomas sutartyse su Lietuvos banku, sudaromose proginėms monetoms su Lietuvos nacionaline puse (ne numizmatinėje pakuotėje, unc kokybės) įsigyti. Lietuvos bankas pasilieka teisę tenkinti juridinių asmenų, užsiimančių veikla, susijusia su prekyba numizmatinėmis vertybėmis, paraiškas, atsižvelgdamas į turimą proginų monetų su Lietuvos nacionaline puse skaičių.

Eurų banknotų ir monetų keitimo fiziniams ir
juridiniams asmenims Lietuvos banke taisyklių
priedas

(prašymo formos pavyzdys)

PASTABA. ABI EILUTES BŪTINA PILDYTI SPAUSDINTOMIS RAIDĖMIS.

.....
(pateikėjo vardas ir pavardė, adresas, telefonas ar įmonės / institucijos pavadinimas, adresas, kontaktinis telefonas)

.....
(savininko vardas ir pavardė, adresas, jo banko pavadinimas, sąskaitos Nr. ar įmonės / institucijos pavadinimas, adresas, jos banko pavadinimas)

PRAŠYMAS

20.... m. d.

.....
(miestas)

Prašau ištirti nurodytus banknotus, monetas

Banknoto, monetos nominalas	Laidos metai	Skaičius	LB GPT specialisto pastabos

Banknotų, monetų gavimo (radimo) aplinkybės
(pildo pateikėjas)

.....
Banknotus, monetas pateikė
(vardas ir pavardė, parašas)

Duomenis patikrino
(vardas ir pavardė, parašas)

LB GPT specialisto (-ų) išvados:

Specialistai įspėti dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos BK 235 str.:

.....
Specialistas
(vardas ir pavardė, parašas, data)

.....
Specialistas
(vardas ir pavardė, parašas, data)

Pastaba. LB specialistas mokumo ekspertizę atlieka per dvidešimt darbo dienų nuo mokumo ekspertizei atlikti skirtų paketų gavimo LB dienos. Kai banknotai ir monetos yra labai sugadinti (supuvę, sudūlėję, supeliję, sudegę ir pan.) terminas gali būti pratęstas, bet ne ilgiau kaip dešimčiai darbo dienų.

LIETUVOS BANKO KASOSE:

- priimamos atsiskaitymams mokėjimo kortelės:

- parduodamos numizmatinės vertybės;
- keičiami litai į eurus;
- keičiami susidėvėję ir sugadinti eurai;
- priimami ekspertizei eurai ir litai;
- skaičiuojamos litų monetos monetų skaičiavimo automatais;
- smulkinami ar stambinami eurų banknotai, dienos operacijos limitas – 500 eurų asmeniui;
- pinigai keičiami į nebuvusias apyvartoje apyvartines ir progines eurų monetas su Lietuvos nacionaline puse – ne daugiau kaip 50 vnt. vienodų monetų per dieną asmeniui;
- per dieną asmeniui į banknotus keičiama apie 500–1 000 eurų monetų – tiek, kiek telpa specialioje vieno litro talpos dėžutėje.

KASŲ DARBO LAIKAS

Žirmūnų g. 151, VILNIUS

	8.30–18.00
	8.30–15.30
	8.30–15.30
	8.30–15.30
	8.30–14.30
	
	

Maironio g. 25, KAUNAS

	8.30–15.30
	8.30–15.30
	8.30–15.30
	8.30–18.00
	8.30–14.30
	
	

Švenčių dienų išvakarėse
darbo diena trumpesnė
viena valanda.

„Viskas apie grynuosius pinigus dirbantiems su pinigais“

© Lietuvos bankas, 2016

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis

ISBN 978-609-8204-01-8 (print)

ISBN 978-609-8204-02-5 (online)

Turinio redaktorė Nijolė Baltrūnienė

Dizaineris Vaidotas Skolevičius

Leidinyje panaudota Europos Centrinio Banko ir Lietuvos banko
vaizdinė ir informacinė medžiaga. Viršelyje panaudota agentūros *PhotoAlto*
nuotrauka iš albumo „World of Money“.

Išleido Lietuvos bankas, Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius. Tiražas 2 000 egz.

Tel.: +370 5 268 0029, +370 5 268 0313, +370 5 268 0914, faks. +370 5 268 0038
info@lb.lt www.lb.lt

